



گل محمدی:
اگر قرار است قانونی در مورد مهریه باشد، باید پس از تعیین شدن توسط مرد که حتما شوهر مرد آن را بر اساس وسع خود تعیین می کند، در همان دفترخانه و در زمان عقد پرداخت شود تا دیگر همانند چک بی محل نباشد

دکتر معصومه گل محمدی:

نقعه در شرع ما پابرجاست، آن هم نقعه‌ای در شأن زن، یعنی زن براساس شرباطی که قبل از ازدواج زندگی می کرده، هم شأن زندگی قبل از ازدواجش، باید از مرد نقعه دریافت کند. این یکی از مهم‌ترین حقوقی است که شرع برای زنان در نظر گرفته است.

یک قرآن‌پژوه بر اساس احکام اسلامی تفسیر کرد

مهریه، هدیه‌ای که مرز ندارد

دکتر معصومه گل محمدی، قرآن‌پژوه و دبیر کارگروه فقه انجمن ایرانی مطالعات زنان که دارای تحصیلات حوزوی است در مورد مهریه می‌گوید: «در قرآن آمده مهریه هدیه‌ای از طرف شوهر به زن است، کسی برای هدیه نرخ نمی‌گذارد و یک موضوع کاملاً دوطرفه است. یعنی شوهر می‌خواهد این هدیه را تقدیم زن کند، بنابراین مقدار آن را هم باید خودش تعیین نماید.» دبیر کارگروه فقه انجمن ایرانی مطالعات زنان با انتقاد از طرح تعیین سقف برای مهریه می‌گوید: «متأسفانه در چند سال اخیر به دلیل مسأله اجبار در پرداخت مهریه و قانون تلقی شدن این مسأله، افرادی برای پرداخت نکردن آن به زندان رفته‌اند که این موضوع نه تنها کمکی به خانواده‌ها نکرده، بلکه باعث متلاشی شدن بسیاری از خانواده‌ها هم شده است. مهریه هدیه است، هدیه‌ای که مرز ندارد، خود شوهر تعیین می‌کند، به همسرش تقدیم می‌کند، هیچ کس نمی‌تواند بگوید ما برای این قضیه مقدار و مرز در نظر می‌گیریم، چون هدیه اصلاً این کاربرد را ندارد که کسی برای آن نرخ تعیین کند.» گل محمدی با ارائه راهکاری در این مورد توضیح می‌دهد: «اگر قرار است قانونی در مورد مهریه باشد، باید پس از تعیین شدن توسط مرد که حتماً شوهر آن را بر اساس وسع خود تعیین می‌کند، در همان دفترخانه و در زمان عقد پرداخت شود تا دیگر همانند چک بی محل نباشد.» این قرآن‌پژوه با انتقاد از عبارت‌هایی مثل «مهریه را کی داده، کی گرفته» می‌گوید: «اینکه از قدیم می‌گفتند مهریه را کی داده، کی گرفته برداشت بسیار اشتباهی است. مهریه باید در حد وسع داماد باشد

و به صورت عندالمطالبه در همان محضر و در لحظه عقد پرداخت شود. این می‌تواند جنبه قانونی هم پیدا کند، یعنی دفترخانه‌ها زمانی که می‌خواهند عقدی را ثبت کنند، از عروس سؤال کنند آیا مهریه شما پرداخت شده است یا نه و اگر نشده در همان لحظه الزام‌های قانونی را برای پرداخت آن در نظر بگیرند، اینکه چه چیزی باشد و داماد باید چگونه پرداخت کند. طی سال‌های اخیر، نامه‌نگاری‌های زیادی در این مورد با مجلس داشته‌ام اما نه تنها مشکلی حل نشده بلکه مشکلی به مشکلات قبلی هم اضافه شده است.» گل‌محمدی با تأکید بر اینکه اگر پیشنهادش در مورد مهریه عملی شود بخشی از مسائل برطرف می‌شود، می‌گوید: «اولین اثر اجرای این پیشنهاد، این است که چشم و هم‌چشمی‌ها در مورد مهریه از بین خواهد رفت. اینکه خانواده بگوید ما برای دخترمان این‌قدر مهریه در نظر گرفته‌ایم یا در فامیل ما این‌قدر مهریه رسم است و این مسأله باعث چشم و هم‌چشمی شود، از بین می‌رود. براساس آیات الهی، مهریه فقط یک هدیه از طرف شوهر به زن است.» او با اشاره به اینکه ممکن است برخی بگویند مهریه پشـتوانه مالی زن است و برای همین مقدار مهریه را بالا می‌برند، می‌گوید: «برخی از خانم‌ها این مسأله را مطرح می‌کنند که مهریه می‌تواند پشـتوانه مالی زن باشد و اگر کم یا قرار باشد همان لحظه پرداخت شود، زنان در جایگاه ضعیفی قرار خواهند گرفت که به نظر من دغدغه بجایی است و در این مورد هم به چند نفر از علمای حقوق از جمله آیت‌الله محقق داماد که شاگرد ایشان هم هستیم نامه نوشتیم

یک کنشگر حوزه زن و خانواده مطرح کرد

طرح حبس زدا یا جرم‌زا

سمیه سادات حسینی حلم وکیل پایه یک دادگستری، عضو کانون تکريم زن و خانواده و کنشگر حوزه خانواده با بیان اینکه طرح اصلاح موادی از قانون محکومان مالی مهریه حدود یک ماهی هست که توسط کمیسیون قضایی مجلس به تصویب رسیده، می‌گوید: «به نظر من این طرح به هیچ‌وجه نمی‌تواند جوابگوی خواسته‌های امروز زوجین باشد و از نهاد خانواده حمایت می‌کند، او با اشاره به اینکه در رویه فعلی قضایی شاهد این هستیم که در محاکم اثبات ملاتت مالی برعهده خانم‌هاست یعنی اعسار اقایان راحت اثبات می‌شود، می‌گوید: «ما دنبال قانونی بودیم که پیشنهاد بدیم و به حمایت و آگاهی بخشی به قشر ضعیف جامعه کمک کنیم. بسیاری از شروط مختلفی که در عقدنامه‌ها سال‌هاست وجود دارد را زوجین بدون آگاهی امضا می‌کنند، بدون آن‌که بدانند چه هستند! اما به هر حال قانونگذار برای اینکه از قشر ضعیف‌تر حمایت کند شروط حمایتی را قرار داده است ولی ما در بحث مسائل مالی زنان می‌خواهیم یک طرح یا لایحه‌ای باشد و یک نظام مالی جدید و عادله‌ای را بین زوجین براساس شرع مقدس، قانون اساسی و قانون مدنی ایجاد کنیم، متأسفانه نه تنها شاهد این موضوع نبوده‌ایم بلکه شاهد این هستیم که طرحی بدون تراز و بدون تعادل بین زن و مرد در زندگی مشترک در کمیسیون حقوقی و قضایی مجلس تصویب شده است.» عضو کانون تکريم زن و خانواده در ادامه با بیان ایرادهای این طرح می‌گوید: «یکی از اولین موارد این است که در این طرح بحث سقف ضمانت اجزا از ۱۰ سکه که دهه پیش تصویب شده بود به ۱۴ سکه تقلیل داده شده است، یعنی دیگر هیچ الزام به تعهدی برای مردان در زمان عقد نمی‌گذارد، صراحتاً هم می‌گوید که منظور از حبس، زندان نیست و شامل حبس الکتریونی می‌شود یعنی نه تنها مهریه به ۱۴ سکه تقلیل داده می‌شود بلکه همان ۱۴ سکه را هم شامل حبس نمی‌دان. این در شرباطی است که اگر از وکلا و قضات حوزه خانواده بپرسید متأسفانه با همین رویه فعلی و با وجود همین ابزار نصف کاره هم بسیاری از مردان یا مادرانکه موافق برای زندگی نمی‌آیند. حالا تصور کنید زنان همین ابزار را هم از دست بدهند. به هر حال مهریه می‌تواند هم در زمان زوجیت و هم در زمان طلاق ابزاری برای زنان در زندگی زناشویی و هم در زمان فوت همسر باشد و به زن برای ادامه زندگی و معیشت کمک کند. بنابراین سهم زنان از این ابزار قانونی نباید محدود شود.» این کنشگر اجتماعی با بیان اینکه در زمینه مسائلی مثل نقعه و اجرت‌المثل هم مواردی که در دین مطرح می‌شود و چیزی که در این زن به تخصیص پیدا می‌کند تفاوت چشمگیری وجود دارد، می‌گوید: «در زمان اجرای آراء، نققه و اجرت‌المثلی که وجود دارد و به‌عنوان دیون ممتازه است در بحث اجرا بسیار ناچیز است و با هزینه‌های واقعی زندگی فاصله‌های بسیاری دارد، در این میان تنها چیزی که می‌توانست کمی کمک کننده باشد بحث مهریه بود. بسیاری از قضاات این را می‌دانند و معتقدند تا زمانی که حمایت قضایی پشت مهریه نباشد مرد برای پرداخت مهریه اقدامی نمی‌کند.» او در ادامه به موضوع پرداخت مهریه می‌پردازد: «در بحث پرداخت مهریه زمانی که خانم دارد این ابزار را برای بحث طلاق استفاده می‌کند یعنی زن به یک جایی رسیده که حالا موجه و غیرموجه اصرار به طلاق دارد و دلالی که ارائه می‌کند اصلاً برای دادگاه محکمه‌پسند نیست به‌عنوان مثال بحث عسر و حرجی که هم در عقدنامه‌ها و هم در قانون مدنی مورد اشاره قرار گرفته

و درخواست کردیم این موضوع را به شکل پایان‌نامه تعریف کنند تا ببینیم در جوامع دیگر از جمله جوامع اروپایی یا سایر کشورهای مسلمان به چه شکلی عمل می‌کنند که در اینجا هم شرباطی را مانند شروط با عقد، قرار بدیم تا مسأله پشـتوانه مالی زن هم تأمین شود. البته در مورد قانون اروپا اطلاعاتی داریم.

به هر دو نفر است، یعنی همه اموال دو طرف از زمانی که زندگی مشترک را تشکیل می‌دهند به هر دو نفر تعلق می‌گیرد که به نظر من قانون خوبی است. مثلاً اگر در کشورمان هم بتوانیم این قانون را قرار بدیم، می‌تواند پشـتوانه مالی محکمی برای زنان باشد. بنابراین نمی‌توانیم مهریه را صرفاً به عنوان پشـتوانه مالی در نظر بگیریم چون فلسفه مهریه در کلام خدا، هدیه از طرف مرد به زن است و چیزی از پشـتوانه مالی گفته نشده است اما باید برای پشـتوانه مالی هم چاره‌اندیشی کنیم که دغدغه بجایی هم هست.»

نقعه در شرع ما پابرجاست

دبیر کارگروه فقه انجمن ایرانی مطالعات زنان در پاسخ به این سؤال که در شرع بجز مهریه چه حمایت‌های

دیگری از زنان مطرح شده است، می‌گوید: «نقعه در شرع ما پابرجاست، آن هم نقعه‌ای در شأن زن، یعنی زن بر اساس شرباطی که قبل از ازدواج زندگی می‌کرده، هم شأن زندگی قبل از ازدواجش، باید از مرد نقعه دریافت کند. این یکی از مهم‌ترین حقوقی است که شرع برای زنان در نظر گرفته است.» این اسلام‌پژوه با اشاره به بحث تمکین در ادامه می‌گوید: «مسأله تمکین طبق آیه ۳۲ سوره نسا مطرح می‌شود، اما تمکین شرط نقعه نیست، متأسفانه حقوقدانان این مسائل را با هم مخلوط می‌کنند، یعنی این‌طور نیست که اگر زنی تمکین نکند نقعه به او تعلق نمی‌گیرد و اصلاً چنین برداشتی از این آیه احساس نمی‌شود. هرچند مسأله تمکین به نوعی از حقوق شوهر است، منتهی تمکین هم باید شرایط خاص خودش را داشته باشد که انجام شود. همین شرعی که زن را مکلف به تمکین کرده، در شرایط خاصی مثل دوران عادت ماهیانه، بارداری و... او را از این قضیه مستثنی می‌کند، حتی در مواردی مثل مسأله عادت ماهیانه زنان، خداوند در قرآن تصریح می‌کند که این موضوع برای زن آزادهنده است و در این شرایط باید حال زن رعایت شود. با این همه اصل حرف من این است که تمکین شرط نقعه نیست، این موارد به هم ارتباطی ندارند.» این قرآن‌پژوه با بیان اینکه در گذشته زنان از نظر مالی به



مختلف را به آنها تفهیم کنند، نه اینکه همانند خیلی از مشاوره‌های قبل از ازدواج صوری باشد. این تفهیم باید حداقل یکی دو ساعت و به صورت کاملاً خصوصی باشد زیرا زندگی‌های مختلف نسخه‌های متعدد هستند و ما نمی‌توانیم برای همه زندگی‌ها نسخه واحدی بپیچیم. همین ۱۴ سکه ممکن است برای زوجی زیاد و برای زوج دیگری خیلی کم باشد، نسخه‌های زندگی قابل کپی نیست باید حقوق و تکالیف هر کدام را در نظر داشت و در حضور دیگری به او آموزش داده شود. اگر مهریه سنگین نوشته می‌شود همانجا عدل پرداخت در عقدنامه ذکر شود تا مرد بداند که باید این مبلغی که می‌نویسد را پرداخت کند. پس با راهکارهایی بهتر می‌توانیم همین تعداد زندانی محدود را در نداشته باشیم.» عضو کانون تکريم زن و خانواده در پاسخ به اظهارنظر یکی از مدافعان طرح که از عدم اطلاع‌رسانی صحیح در مورد حمایت‌های طرح از زنان گله کرده بود، می‌گوید: «یکی دو ساعده از طرح فقوق حمایت‌های جزئی از زنان دارد، اما وقتی که می‌خواهیم قانون بنویسیم و این همه زمان برای این قانون هدر می‌رود باید شرایط بهتر و امیدوار را در نظر بگیریم، نمی‌توانیم امروز قانون را تصویب کنیم و دوباره دو سال دیگر به سراغ تغییر مواد و اصلاح آنها برویم. دغدغه‌مندان این حوزه می‌دانند که مشکلات خانواده یک شبه به وجود نمی‌آید. زانی که می‌خواهند طلاق بگیرند اگر بذل کل مهریه‌شان را داشته باشند و اگر دو سال جدایی منجر به طلاق را داشته باشند دادگاه اگر کراهت این خانم را تشخیص دهد او می‌تواند طلاق بگیرد شاید این از نگاه مدافعان ماده خوبی باشد چون مادر محاکم و دستگاه قضا پرونده‌های ۸ و ۱۰ ساله هم داریم که زن معطل می‌شود ولی این کار چند ایراد اساسی دارد که نمی‌توانیم آنها را برطرف کنیم. ایراد اول که مدافعان باید جواب بدهند این است که زنی که کلیه حقوق مالی‌اش را بذل می‌کند باید چگونه به زندگی ادامه دهد؟ چند درصد زنان جامعه شاغل و حقوق بگیر هستند و چه طور باید خودشان و فرزندان‌ی که احیاناً رها شده‌اند را با نققه ناچیزی که ممکن است تعیین شود، مدیریت کنند؟ پس من با بذل کلیه حقوق مادری من مخالفم. نمی‌توانیم این قانون را برای همه زنان سرزمین مان بنویسیم زیرا این ماده آنها را دچار آسیب‌های اجتماعی می‌کند. ایراد بعدی این است که زن باید دو سال از مرد جدا زندگی کند. در نقعه شرع حتی در طلاق‌های رجعی زن و مرد می‌توانند

با هم زندگی کنند شاید ریسمانی که در حال باره شدن است دوباره بهم وصل شود، اما با این ماده ما زنان نجیب‌مان را تشویق می‌کنیم که دو سال جداگانه زندگی کنند. سؤال اینجاست زنان در دو سال کجا و به چه چیزی زندگی کنند آیا مدافعان ضمانت می‌دهند این زن دچار آسیب‌های اجتماعی نشود؟ متأسفانه بیشتر آسیب‌های اجتماعی که زنان با آن مواجه می‌شوند ناشی از مشکلات معیشتی است. نکته جالب دیگر در این ماده این است که زن بعد از بذل تمام حقوق مادی تازه باید به دادگاه اثبات کراهت کند من صددرصد و با یقین معتقدم این طرح نه تنها برای زنان چیزی ندارد بلکه حتی به نفع مردان هم نیست، چون مرد در خانواده زندگی می‌کند و باید در خانواده‌ای زندگی کند که مالش خوب باشد و ستون این خانواده مادر است زمانی که زن را در نظام حقوقی خودمان حمایت نکنیم، نمی‌توانیم او را به نقش مادری و خانواده تشویق کنیم.» حسنی حلم که از آغاز در جریان این طرح و تغییرات آن بوده در پاسخ به اینکه زنان از خانواده در جریان این طرح نبوده‌اند، می‌گوید: «متأسفانه مدافعان طرح درک درستی از مسائل و مشکلات زنانه ندارند برای همین وقتی صحبت می‌کنیم به احساساتی بودن منتهم می‌شویم وقتی درک درستی نباشد نمی‌توان راه حل‌های درستی هم پیدا کرد. متأسفانه در کمیسیون قضایی درکی از مسائل زنانه وجود ندارد. آنها برای این طرح به مشورت قضاات، فعالان و حقوقدانان از استفاده نکرده‌اند که حداقل با نگاه آنها مسائل را ببینند آنها حتی با خیلی از قضاات و حقوقدانان مرد خانواده محور هم مشورتی نکرده‌اند مدافعان باید جواب بدهند با چند قاضی اجرای احکام و چند قاضی مجتمع خانواده مشورت کرده‌اند؟ نکته دیگر اینکه متأسفانه ۱۴ زن در مجلس حضور دارند که به‌جز یکی دو نفر حقوقی بقیه تنها در حیطه‌ای تخصصی خودشان فعالیت می‌کنند. از طرفی هم زمان در مجلس سه مسأله زنان در حال پیگیری بود یکی بحث کرامت و صیانت زنان و بحث مهریه، بنابراین زمانی بحث مهریه در کمیسیون قضایی تصویب شد که زنان در کمیسیون‌های تخصصی خودشان مشغول بودند آنهایی که درگیر مسائل زنان هستند هم مشغول لایحه کرامت بودند و نتیجه می‌کنند که در زمان ده روزه اصلاً متوجه طرح نشده‌اند. ولی اعضای کمیسیون حقوقی از این فرصت استفاده کرده‌اند یا نه؟ هیچ وجه احترامی برای این ۱۴ زن مجلس قائل نبودند که حداقل نظر آنها را بپرسند؟ دوم این که به دلیل سرمایه اجتماعی به هر حال نبیی از این جامعه را زنان تشکیل می‌دهند. همه ما در پیشگاه خدا و وجدان‌مان مسئول هستیم. یکی دیگر از موارد این طرح بحث حق حبس است، حق حبسی که هم شارع مقدس و هم قانونگذار در قانون مدنی برای زنان محترم شمرده است با این طرح از بین می‌رود. به ظاهر قضیه حبس‌زدایی بسیار زیباست ولی متأسفانه خودمان فاجعه‌ای را ایجاد می‌کنیم که ممکن است به جرم زایی زوجین بالاخص زنان منجر شود. این طرح با شرع مقدس، قانون اساسی و نگاه امامین انقلاب و مسأله عزت و کرامت زنان در نظام اسلامی به هیچ وجه همخوانی ندارد. شخصاً این مسأله را به‌عنوان یک مانع جمعیتی لحاظ می‌کنم چون نمی‌شود بدون حمایت از مادر خانواده توقع فرزندآوری داشت. مجلس محترم در این چند سالی که رهبر عزیزمان بارها سر مسأله زنان و ظلم به زنان و وظیفه مجلس در تصویب لایحه‌ای محکم و سخت در جلوگیری از ظلم زنان فرمودند، چه کرده‌اند؟

